

HAFTALIK
Kültür ve Aktüalite dergisi

Gayemiz, millî ve insanî kültüre hizmettir.

REALİTEDEN GEÇEN İDEAL

Biz Türk milletinin inkilâpçılarıyız, inkilâpçılığımız, içinde yaşadığımız millî ve içtimaî şartlara göre ayarlanmıştır.

Biz işçi sınıfının şuurlanmasını, köylü ve yarı emekçi kitlelerle birleşmesini ve orta sınıflarla iş birliği yapmasını gerçek demokrasi uğruna girişilecek mücadelenin ana şartlarından sayıyoruz.

Esat ADİL

Türk milletinin varlığını inkılâpçı formüller, inkılâpçı formülleri de kendi millî ve öz realitemize göre ayarlamadıkça, yapıcı, yaratıcı gayretlerimizi boşuna harcamaktan başka bir şey yapmış sayılamayız. Zaman ve şeraiti gözetmeksizin ileri formül şövalyeliği ile vakit geçirenlerin bugüne kadar elde ettikleri neticeler, kitleleri birbirinden uzaklaştırıcı, inkılâpçılığı yurt ve millet düşmanlığı şeklinde tanıtıcı propağandaları desteklemiş olmaktan ibaret kalmıştır. Herkes bilmeli ve iman etmelidir ki, dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiyede de gerçek demokratlar, gerçek marksistler, gerçek inkılâpçılar milletini ve yurdunu herkesten daha çok seven, ondan daha mukaddes bir varlık tanımayan, millet hâkimiyeti uğruna herşeyini ve hayatını harcamakta aslâ tereddüt göstermiyen halk çocuklarıdır.

Bu, böyle olduğu, bunun böyle oluşunda kimsenin zerre kadar şüphesi bulunmadığı halde, halkın nasıl olup ta kolayca kandırılabildiğini, gerçek demokratların, yani marksistlerin aleyhine bu haince propagandaların nasıl olup da yapılabildiğini esefle, hayretle karşılamak kâfi değildir. Bu iftira, tezvir, yalan mekanizmasının kuruluş ve faaliyetine hizmet edenlerin bu cüret ve cesareti nereden tedarik ettiklerini de bilmek kâfi değildir. Asıl mesele gerçek demokratlar ve gerçek marksistlerle, sahte, zevzek, bozguncu, yıkıcı solcuların, yani marksçı edebiyatta kendilerine Gauchiste - Goşist adı verilen kelime ve formül papağanlarının millet nazarında, emekci halk kitleleri nazarında tamamile ayırt edilebilmesini kolaylaştırmak, bu işi her ne bahasına olursa olsun, mutlaka temin etmek lâzımdır.

Emekçi kitlelerin, milletle gerçek marksistlerin, küçük inkılâpçıların arasına giren, kitlelere yollarını şaşırtan, halkın gerçek demokrasiyi doğru dürüst anlamasına engel olan bu zevzek solcuların inkılâpçı saflardan koğulup atılması zamanı artık gelmiştir.

Türk milletinin, Türk emekçilerinin sosyal mücadelesini yürütecek olanlar her şeyden önce inkılâpçı formülleri ve yine her şeyden önce bu formüllerin tatbik edileceği millî bünyeyi ve yine her şeyden önce millî ve beynelmilel şartları ayni zamanda bilmiş olmalıdırlar.

Gerçek demokrasi kahramanlarının idealleri, içinde bulundukları realitenin üstünden veya yanından değil tam bağrından geçmelidir. Her Türk inkılâpçısı, inkılâpçılığını halk kitlelerinin sınıfî menfaat ve millî duygularına en ileri istikametler verebilecek şekilde ayarlamağa mecburdur. Kendini halktan uzaklaştıranlar, halkın itimat ve muhabbetini kaybedenler, namus, gayret ve fedakârlık örneği olamıyanlar aslâ inkılâpçı olamazlar. Çünkü inkılâpçı olmak demek halkı kendine, kendini de halka bağlamak demektir.

İnkılâpçı olmak demek, realite ve şartlar karşısında ileri ve geri taktiğini iyi ayarlamak, inkılâpçı merhaleleri iyiden iyiye hesaplamak demektir.

İnkılâpçı olmak demek, emekçi kitlelerin kurtuluş yolunu engellerden temizlemesini, bu yolda onu ârızasız yürüt-

(Devamı sahife 12 de)

15 Ağustos 1946
PERŞEMBE

BU SAYIDA

SAYI
22
20 Kuruş

Haftanın Kültür Hareketleri

GÜN'E KATILAN ARKADAŞLAR

Dergimizin en büyük dileği sosyal vazifeyi lâyıkiyle ifa etmek, sanat ve kültürün aktüalite içinde cemiyet dâvalarına hasredilmesi icabettiği geleneğini kökleştirmek olmuştur.

Sanat, hissin sosyalleşmesi, yani en çok endiviaüel olan tarafımızın egoizmden kurtulup cemiyete doğru yayılmasıdır. Gün, ileri demokrat yazarlarının şimdi günlük bir organ kazanmış olmaları dolayısiyle sanata bu anlayış çerçevesi dahilinde geniş mikyasta yer vermek kararını almıştır. Bilhassa ikinci cildimizle büsbütün tahakkuk etmesini dilediğimiz bu gaye elimizdeki şu 22 nci sayıda ortaya çıkmış bulunuyor.

Geçen sayıda Maksim Gorki hakkındaki güzel yazısını okuduğunuz değerli hikâyeci arkadaşımız Oktay Akbal, bu sayıda pürüzsüz "konuşma,, sını bulacağınız değerli şair Sabahattin Batur, Kor. yolanus üzerindeki derin tahlil ve kritiğini bulacağınız Şerif Hulûsi GÜN'ün devamlı yazarları arasına girmişlerdir.

Bundan başka, iki genç şair, Kenan Harun ve M. Al, hikâyeci Rauf Mutluay GÜN'de yazacaklardır.

SIĞINAK:

Neslimizin en değerli hikâyecilerinden Samim Kocagöz, tahsilini ikmal ettiği İsviçreden döndükten sonra ikinci eseri "Sığınak,, ı neşretti. "Tellikavak,, ve "Sığınak,, ı okuyanlar Samim Kocagöz-ün realist sanat yolundaki tedrici fakat sağlam tekâmülünü hemen göreceklerdir.

Arkadaşımız Sığınak'ta daima halkı, Anadolu köylüsünü ve onun ıstıraplı hayatını kuvvetli bir Türkçeyle, muhtelif hikâyeler halinde anlatıyor.

İsviçrede rastladığı Yakup Kadrinin, kendisine "neden edebiyat yapmamak için kaleminizi zorluyorsunuz?,, diye sorması üzerine Samim Kocagöz şu çok güzel cevabı veriyor: "Edebiyattan önce yapılacak çok iş var zannederim!,,

"Sığınak,,ı okuyunuz, beğeneceğinizden eminim. Eser "Yenilikler yayını,, nın üçüncü kitabı olarak çıkmıştır, Fiatı 100 kuruştur.

H. T.

KESKİN BİR DEMOKRAT:

Bay Mehemmed Celâlettin Ezine vaktile "yürüyen bir toprak ve yıldırımlar yağdıran bir gök,, diye tavsif ettiği Nazi saldırışından sonra şimdi de keskin demokrat,, rolüne çıkmış bulunuyor. Anlaşılan canı, yeni bir Avrupa seyahati istedi.

HÜRRİYET BUHRANI:

B. Hamdi Başar tarafından yayınlanan bu eserde: bize lâzım olan siyasi hürriyet değil fikir hürriyetidir,, diye buyuruluyor. Bu bilmeceyi çözelim mi? Ne lüzum var? Çözülse de çözülmese de fikir hayatımıza ilâve edeceği veya ondan eksilteceği bir şey yoktur.

T. S. P. PROĞRAMI:

Türkiye Sosyalist Partisinin programı ve nizamnamesi ufak, zarif bir broşür halinde yayınlanmıştır. Fiatı 25 kuruştur.

SULH EMRİNDE FRANSIZ DÜŞÜNCESİ

Dört büyük devletin Dışişleri Bakanları sulh andlaşmalarına tekaddüm eden çalışmalarının ikincisini 28 haziranda Pariste bitirdikleri gün, "Fransız muharrirleri millî birliği,, dört gün süren bir toplantı yapmış "Sulh emrinde Fransız düşüncesi,, adını taşıyan bu dört günlük toplantıda Fransız düşüncesinin harpten sonra Faşizmin yapacağı mücadelenin türlü fikir sahalarında ne gibi bir istikamet alması lâzım geldiği meselesi üzerinde başta; Jeon Cassou olmak üzere, P. Langevin, M. Prenant, Aragon, Eluard, J. R. Block, ilh.. âlim ve muharrirler söz söylemişler, neticede bu mücadelenin yeryüzünde sulhün devamile birlikte yürümesi lüzumu üzerinde umumî bir anlaşmaya varılmıştır. Bütün dünyayı alâkadar eden bu büyük fikir hareketinden tek bir satırla olsun gazetelerimiz de bahsedilmemiştir. Toplantı zabıtlarının kitap halinde çıkarılmasına intizaren, Les etoiles, Les Lettres Françaises, gibi mecmualar toplantının esas nutuklarını neşretmişlerdir. Gelecek sayımızdan itibaren, muhtelif memleketlerde Faşizme karşı girişilen mücadelenin, ve Faşizme karşı türlü şekiller altında hâlâ beslenmekte olan sempatik fikri tezahürlerine ait bir hulâsadan sonra, bu mühim toplantıda görüşülen meseleler hakkında malûmat vereceğiz. Jean Cassou ile Paul Langevin, Marcel Prenant'ın natıklarının tamamını neşredeceğiz.

24/7/946

GÜN dergisi Neşriyat Müdürlüğünne

Sıkıyönetim Komutanlığından alınan 24/7/946 tarihli tebliğin tasdikli bir örneği bağlıdır. Gereğinin ona göre yapılmasını ve bu tebliğin gazetenizin ilk çıkmak sayısında yaynlanmasını rica ederim.

Emniyet Müdürü
A. Demir

24/7/946

Millet iradesinin tam bir serbestlikle tecellisini güçleştirir endişesile İstanbul gazetelerinde seçime tekaddüm eden günlerde yapılmış olan çeşitli ağır neşriyata karşı hiçbir tedbire başvurulmamıştı. Fakat seçim büyük bir sükûnet ve emniyet havası içinde bitmiş olduğundan halkımızın artık karşılıklı sevgi ve saygı hisleri içinde yaşamaları ve her hangi bir tahrike maruz bırakılmamaları icabeder. Bu böyle iken de bazı gazetelerin bilhassa seçim sonuçları hakkında vatandaşları şüpheye düşürücü ve bu yüzden memleketin huzurunu sarsıcı ağır neşriyat[illegible] vam ettiği görülmektedir. Sıkıyönetim bölgesinde bu gibi tahriklerin devamına müsaade edilmiyeceği ve bu kabil yazılara karşı Sıkıyönetim Komutanlığının harekete geçeceği tebliğ olunur.

Sıkıyönetim Komutanı
Kor General
Asım Tınaztepe

Yazı Kadromuz

ESAT ADİL (Adiloğlu)	F. HİKMET
Sait F. ABASIYANIK	Şerif HULUSİ
M. AC.	Rasih N. İLERİ
Vasık BALKIŞ	Rifat ILGAZ
Sabahattin ALİ	Atila İLHAN
Oktay AKBAL	Cahit S. IRGAT
Niyazi AKINCIOĞLU	Ali KARASU
Behçet ATILGAN	Orhan KEMAL
Mehmet Ali AYBAR	Suavi KOÇER
Halil AYTEKİN	Orhan MÜSTECABİ
M. AL	Aziz NESİN
Arif BARİKAT	Ziya OYKUT
Sabahattin BATUR	Asım SARP
M. BÖRKLÜCE	Sabri SORAN
Ömer DENİZ	Hasan TANRIKUT (Doğan RUŞENAY)
Fethi GİRAY	İlhan TARUS
Kenan HARUN	Rauf MUTLUAY
	Fehmi YAZICI
	Aziz ZİYA

C O R I O L A N U S

Şerif HULÛSİ

"Shakespeare eserine patrisyenlerin buğday fiatını arttırmaları üzerine halkın bir ayaklanmasile, daha açık bir tabirle sınıf mücadelesini bir ihtilâle vardırmasile başlıyor,,

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Edebiyatı talebesi, profesörleri Halide Edip, doçentleri Vahit Turhanın idaresinde Shakespeare'in **Coriolanus** adlı piyesini tercüme etmiştir. Bu piyes Ekim 1945 ayında İstanbul Şehir Tiyatrosunda oynanmış, ve aynı yıl içinde İstanbulda Pulhan matbaasında basılmıştır.

Eserin mevzuu şudur: Romada Cumhuriyet devrinin başlarında, yani Milâttan önce V. nci asırdayız. Halk hem buğday fiyatlarının artmasından, hem sefalet içinde kıvranırken aristokrasinin bolluk içinde yaşamasından, hem de halka hakaret eden Caius Marcius'e, yani Coriolanus'a karşı isyan halindedir. Halk, en büyük halk düşmanı olan Marcius öldürülürse işlerin düzeleceğine kanidir. Asiler ellerinde sırıkları, sopaları ve silâhları Capitole yürürken karşılarına Marcius'un dostu Menenius Agrippa çıkar. Asileri fikirlerinden döndürmeğe çalışır, patrisyenlerin iyliğinden, onların tıpkı bir vücuttaki mide gibi bütün vücudu idare eden başlar olduklarından, onlar olmadan halkın kendi kendini idare edemiyeceğinden dem vurur. Ve halka hakaret ettiği bir sırada Marcius görünür. O da Menenius gibi halkın yüzüne karşı onların aşağılık, güvenilmez, asılmağa lâyık insanlar olduğunu söyler. Acı acı sözlerle, halka karşı istikrahla bakan bir aristokrat gayzile halkı dağılıp evlerine girmeğe zorlar. Tam bu sırada bir haberci Volsiyalıların Romaya karşı silâhlandığını haber verir. Çürümüş halkı harcamağa bir vesile hazırladığı için bu muharebeden Marcius memnun olur. İki tribün, yani halk mümessili Sicinius'la Brutus. Marcius'un halk hakkında beslediği bu fikirlerden memnun değillerdir. Volsiyalılarla Romalılar arasında harp başlamıştır. Romalılar, başlarında general Caius Marcius, Corioli önüne gelmişlerdir. Volsiyalıların ordusunu Tullus Suidius idare eder. Volsiyalılar Romalıları mağlûp edip siperlere kadar sürerlerse de, sonunda Marcius'un kahramanca döğüşmesiyle Romalılar zaferi kazanırlar, Corioli şehri ellerine düşer, Aufidius şehirden kaçar, birinci perde burada biter.

İkinci perde açıldığı zaman Marcius'un dostu aristokrat Menenius'u halk mümessili iki tribünle halkın aşağılığı hakkında münakaşa eder, tribünleri **hayvan pleblerin çobanı** olmakla ittiham eder görüyoruz. Bu sırada Coriolanus başında bir zafer çelengi ile görünür. Halk mümessili iki tribün Coriolanus'un konsül seçilmesi ihtimaline karşı halkı onun fenalıklarına uyanık tutmanın lüzumu üzerinde anlaşırlar. Bu sırada bir haberci ikisinin de Capitole dâvet edildiklerini bildirir: Senatörler, Menenius, ilh.. Coriolanus'a harpteki yararlıklarını anlattıktan sonra konsüllüğü kabul etmesini rica ederler. O bu yararlıkları vatan için yapmıştır, tekrarlamakla övünmiyecek kadar gururludur. Nihayet Coriolanus senatörlerce konsül seçilmiştir ama, ananeye göre halkın da reyini alması lâzımdır. Oysa ki onun en iğrendiği şey halkın huzuruna çıkmaktır. Nihayet razı olur, halkın "yüzlerini yıkamasını, dişlerini temizlemesini,, emreder. Coriolanus'un bütün Romayı saran şöhreti karşısında gözleri kamaşıp halk —tek tük aleyhtarlara rağmen— konsül olması lehinde Marcius'e rey verir. Oysa ki Sicinius'la Brutus halka Coriolanus'un buğday meselesinde aldığı vaziyeti, halkın elinden hürriyetini almak fikrinde olduğunu, halkı nasıl aşağı gördüğünü izah ederler, önce rey vermelerine iki tribünün müessir olduğunu söylemeğe ve derhal Capitole gidip reylerini geri aldıklarını haykırmağa halkı teşvik ederler.

Üçüncü perde açıldığı zaman Aufidius'un yine baş kaldırdığını, halkın reyini kazanıp konsül olan Coriolanus'un Capitole gelen iki tribün Sicinius'la Brutus'a "müşterek ağızın dileri,, diye hakaret ettiğini ve "onlardan nefret ettiğini,, öğreniyoruz. Bunun üzerine tribünler halkın Marcius aleyhinde olduğunu, ve ona karşı beslediği nefreti anlatırlar. Bunu bir nevi suikast sayan Coriolanus halka "pis kokulu kararsız sürü,, "cüzzam belâsı,, "yedi başlı ejderha,, ilh.. diye hakaret eder, çünkü istiyerek harbe gitmiyen bu sürünün buğday talebine kalkışması bir küstahlıktır. Tribünlerse Coriolanus'u bir hain olarak vasıflandırırlar. Halk Coriolanus'un etrafında toplanır. Sicinius halka Marcius'un kötü niyetlerini bir kere daha hülâsa eder ve bunun şehri yakmak demek olduğunu söyliyen senatöre: "Şehir halktan ayrılır şey midir?,, diye itiraz eder, vatandaşlar: "Halk demek, şehir demektir,, diye bağırırlar. Lâkin Coriolanus halka hakaretlerinde devam eder, ve halk ise onu Tarpeia kayalığından aşağı atmağa mahkûm eder. Menenius halkı yatıştırmak isterse de beyhudedir. Coriolanus'un annesi Volumnia oğlunun halk karşısındaki huşunetini beğenmez, onu taktik bilmemekle ittiham eder: "Konsül olmadan önce içindekileri belli etmemeliydin,, "içinden ve kalbinden gelenleri değil, dilinin ucundakileri söyle; varsın bu kelimelerin içindeki hakikatle alâkası olmasın,, "halk maskaralarının biraz yüzüne güleceğine, onlara nasıl kaş çattığını göstermeğe çalışıyorsun,,. Anasının sözlerini dinlemeğe niyetlenen Coriolanus'un, kendisine hiçbir zaman oynayamıyacağı bir rolü verdiklerini söylemesi üzerine Cominius "biz arkadan fısıldarız,, diyor. Coriolanus halkın gönlünü almağa razı oluyor. Tribünlerse halkı muhalefete hazırlıyorlar, Sicinius Coriolanus'u halk aleyhinde bir komplo yapmakla ittiham eder. Nihayet halk, vatana ettiği hizmeti dolayısiyle halk düşmanı Marcius'u ölüme değil, şehirden sürüp çıkarmağa mahkûm eder.

"Yüz başlı canavar,, tarafından şehirden sürülen Coriolanus'u, dördüncü perdede, halktan ve halka karşı şiddetli davranmayan aristokrasiden intikam almak için Volsiyalıların generali Aufidius'la Roma aleyhinde birleşmiş görüyoruz. Gerçekten Aufidius'la birlikte hazırladıkları bir ordunun başında Coriolanus Roma üzerine yürüyor. Lâkin bu harpte kendini ikinci plânda gören Aufidius'ta eski hâtıraların canlanmasile kuvvetli bir kıskançlık uyanmıştır.

Beşinci perdede Menenius'la Cominius, Romayı bağışlaması için Coriolanus'a ricacı gitmeğe hazırlanırlar. Cominius önce gitmiş, lâkin Marcius boyun eğmemiştir. Şimdi Menenius gitmeğe hazırlanır. Lâkin Coriolanus onu da koğar. Nihayet Marcius'un annesi, karısı ve çocuğu ricacı giderler. Coriolanus dayanamaz, onlara şehri bağışlayacağını vadeder. Bu havadis üzerine halk tribünleri parçalamağa kalkışır. Coriolanus'un bu dönekliğinden faydalanan Aufidius onu ittiham eder ve Antium şehrinin başları önünde suikastçılara öldürtür.

Görüyoruz ki, Shakespeare bu piyesinde sahnede bir sınıf mücadelesini canlandırmağa çalışıyor. Bunu yapmaktaki kudreti cidden takdir edilecek kadar büyüktür. Meseleleri vazedişi, vakanın ceryanı esnasında tiyatro tekniğini kullanmaktaki mehareti cidden emsalsizdir. Tercümenin muvaffakiyeti hakkında sözü İngiliz edebiyatı bilginlerine bırakıyoruz. Biz burada bu sınıf mücadelesi meselesi üzerinde duracağız, Shakespeare'in bu mevzuu niçin seçtiğini göstermeğe çalışacağız. Vakanın tarihî kaynağı Plutarque'la piyes arasındaki farkların mânasını açıklıyacağız, Coriolanus'un şahsiyeti üzerinde ısrar edeceğiz.

Vaka Romada Cumhuriyet devrinin başlarında, Milâttan önce V nci asırda geçmektedir. Cumhuriyet devrinde Roma sitesi seçilmiş iki konsülle, senato meclisi tarafından idare edilirdi. İdareci ve kuvvetli sınıf aristokrasi idi. Patrisyenler bu aristokrat sınıfa mensup olanların, Plebler halk tabakasına mensup olanların adıdır. Cumhuriyet devrinde Roma'nın komşulariyle harpler neticesi elde edilen ganimetlerin ve büyük arazinin Patrisyenlere verilmesi bu iki sınıf arasında menfaat zıdlıkları doğurdu. Umumiyetle konsüllerin, patrisyenlere yeni arazi kazandıran ve harplerde yararlık göstermiş generaller arasından seçilmesi, aristokrasinin plebler üzerinde kuvvetli bir tazyik yapmasına imkân veriyordu. İşte Shakespeare eserine Patrisyenlerin buğday fiyatını arttırmaları üzerine halkın bir ayaklanmasile, daha açık bir tâbirle sınıf mücadelesini bir ihtilâle vardırmasile başlıyor.

Gerek aristokraside istismar ettiği sınıfa karşı gerekse halkta kendisini istismar edenlere karşı mevcut nefreti bu iki ayrı sınıfın mümessilleri ağzından işitiyoruz. Shakespeare aristokrasiyi sınıf şuuruna mâlik gösteriyorsa da, halkı bu şuurdan mahrum göstermek arzusundadır. Coriolanus piyeste aristokrasinin sınıf şuurunu son haddine vardırmak istiyen, bu hususta aristokrasiyi halk karşısında gevşek davranır gösteren, işi mutlak bir sınıf diktatorası haline getirmek isteyen, halkla her türlü uzlaşmayı reddeden, halkı aristokrasinin menfaatlerine mutlak surette âlet etmek emelinde, lâkin bu maksada ulaşmak için politika taktiklerine baş vuracak yerde, cepheden hareket eden, cebir ve şiddet kullanan bir şahsiyet olarak gösteriliyor. Her ne olursa olsun, Shakespeare, Coriolanus'un şahsı etrafında sınıf mücadelesinin bütün meselelerini büyük bir kuvvetle toplamağa muvaffak oluyor. Aristokrasinin halkla uyuşmak suretile, halka hissettirmeden, halkı kendi menfaatlerine kullanmak meselesi yalnız Roma aristokrasisinin değil, Shakespeare devrindeki aristokrasinin ve onunla işbirliği etmiş İngiliz burjuvazisinin de bir meselesi idi. Çünkü XVI ncı asır başında müs-

(Sonu sahife 12 de)

KONUŞMA'

İYİMSERLİK

Sabahattin BATUR

"Nikbin olunuz„ ya bir kitap ismiydi yahut ta büyük düşünürlerden birisinin sözü. Büyük düşünür hadi neyse; ama öyle büyük sözlerden hoşlanıveren kişilerden değilimdir. Ne bileyim, o büyük büyük sözler ne kadar anlamlı olurlarsa olsunlar bir tuhafıma gider benim. İnan olsun çoğu kişinin üzerinde [illegible] düşündüğü şeyleri okuduğum vakit güleceğim gelir. O sözleri söyliyenlerin, yazanların muziplik olsun diye, söylediklerini yahut ta yazdıklarını sanırım. Belki de aldanıyorumdur; anlamadığım için bana öyle geliyordur. Her neyse..

Yalnız şu "nikbin olunuz„ sözü bir hayli düşündürdü beni. Düşüncem sözün güzelliği üzerinde değildi. Ben sadece bütün insanları iyimser bir toplum tasarlıyordum. Eğer sözün güzelliğine hayran oluverseydim kendi kendimle de alay etmiş olurdum. Bu ne perhiz bu ne lâhana turşusu demek yeri olurdu. Bense fikrin, sözün güzelliğinden çok davalarına inanmış insanlardan kurulmuş bir toplumun güzelliğini, iyiliğini düşünüyorum. Haklı olarak siz de benim bu tasarıma gülecek siniz. Sosyoloji ilmi ile uğraşanların dedikleri gibi, temelleri havada duran bir yapı kurulabileceğini söylediğim için bana "u t h o p i s t e„ diyeceksiniz. Kimbilir daha neler neler söyliyeceksiniz.

Bu kadar bozuk düzen bir toplumun içerisinde herkesin üzerinde birleşebilecekleri bir hayat çizgisi, bir yol göstermenin mânasız olduğunu ben de biliyorum. Öyleyken yine de iyimser olmanın bir kurtuluş yolu gibi olduğuna inanıyorum Yalnız iyimserlik derken her şeyi güllük gülüstanlık gören insanların rahatlığını, saadetini anlatmak istemiyorum. Yanlış anlaşılmasın; zaten onların ki bir iyimserlik, değil bir memnunluk, eski söyleyişiyle, bir zevki sefâ halidir. Böyleleri için iyimserlik, kötümserlik diye bir mesele olamaz; olsa olsa bir rahatlık bir, rahatsızlık olabilir. Ben iyimserlik, derken insanın içinde yaşadığı bütün kötü duruma rağmen, iyimser olabilmesi halini söylemek istiyorum. Kişinin durumu sınırsız şekilde kötü olabilir; hani nerdeyse yaşamasına bile imkân vermiyen bir halin içinde olabilir. Meselâ: elini sallasa kabahat, gözünü kırpsa suç olur; düşündüğünü söylese memleketten kovulur. Bütün bunlar daha misli görülmemiş bir şekilde cezalandırılabilir. Öyleyken yine de iyimser olmalı; kötümser olmamalıdır diyeceğim.

Çoğu kişiler içinde bulundukları kötü durum yüzünden hemen kötümser oluverirler. Bir de bakarsınız o insan eskiden tanıdığınız, bildiğiniz insan değildir. Her şeyden vazgeçmiş bir hali vardır; yemez, içmez, uykularından olur. Halbuki insanın iyimserliği veya kötümserliği içinde bulunduğu durumla ilgili olmamalı. Bu hal rahatlığını düşünen insanların haline benzer. Bana kalırsa iyimserlik kötümserlik insanın yarın veya öbürgün gerçekleşmesini istediği bir halin ya umudu ya umutsuzluğudur. Umutla umutsuzluk ise kişinin inancı ile ilgili bir meseledir. Eğer insan inanmadığı bir işe başlamışsa hata etmiştir; pek tabii olarak o işin sonundan da bir umudu olmaması gerekir. Umutsuz insanların hali de apaçık olarak kötümserliktir. Bunlara bir diyeceğimiz yok. Hattâ böylelerine "oh olsun!„ dense yeridir.

Ben bir dünya düşünüyorum; hem de öyle bir dünya ki, bütün insanları umutlu,bütün insanları iyimser. Hayır ben böyle bir dünya düşünmüyorum; böyle bir dünyanın zaten olması lâzım. Kendi kendime düşünürken böyle bir dünyanın varlığını hisseder gibi oluyorum. Ne kadar güzel bir şey değil mi? Ne yaptığını, ne istediğini, ne olacağını bilen insanların hali kimi memnun etmez. Böyle bir toplumun, böyle bir kütlenin insanına kötümserlik yakışır mı? Yakışıp yakışmıyacağı şöyle dursun böyle bir meselenin varlığının sözü bile olmaz. Kötümserliğin realitesi ortadan kalkar. Belki de ben bir cennet düşünüyorum. Düşüncelerimde cennetin kurulabileceğine inanıyorum.

Peki; ama bu cennet kurulmadan nasıl iyimser olmalı? Haklı olarak böyle bir soru sorulabilir. Yukarıda da söylediğim gibi ben iyimserliği bir inanç meselesi olarak alıyorum. Böyle olduğuna göre bozuk düzen bir toplumun içinde bile olsa inanmış insanların bütün zorluklara, bütün olumsuzluklara rağmen iyimser olması gerektiği, kendiliğinden meydana çıkar.

Dâvalarının gerçek olduğuna inanan insanların iyimser olması kadar tabii bir şey olamaz.

İnancı kırık olanların, inancı eksik olanların değil dâvalarını kendi ufak tefek işlerini bile bir adım öteye götürmeğe güçleri yetmez. Onlar inançsızlıktan gelen bir kötümserliğin havasından kurtulamıyacaklardır.

Dâvalarının gerçek olduğuna inananlarsa içerisinde bulundukları kötü duruma aldırmadan ilerliyecekler, ve ister istemez iyimser olacaklardır.

YENİ DOĞAN GÜNE ÖVGÜ

Çözülmez yapacağım bütün insanları.
Kilitleyin ellerinizi, kanlarınız irbirine
geçsin!
Büyük aşklar yaşasın karşılaşınca
İçi bomboş, o canım yaşlı gözleriniz!
Kardeşlerim, dostlarım ve siz bütün
tanımadıklarım;
Yolda koluma çarpan, gece rüyama giren,
Cıgarası cıgaramı, eli elimi yakan,
Akşam yemeğini yarına bırakan
Bütün siz; terlerini, düşüncesini satan
Kardeşlerim, dostlarım tanımadıklarım!..
Taksim'de camlı bir kahvede sizleri
düşünüyorum.
Akşam bütün kokusuyla parka akıyor.
Boğazdan saçları tel tel eden bir rüzgâr
esiyor.
Ve siz gıptayla bakıyorsunuz geçen lüks
otomobillere.
Arkasında bıraktığı tozlardır size kalan,
İçinizi dolduran, ciğerlerinizi tıkayan.
Sabahtan akşama kadar kükürt, talaş
yutuyorsunuz;
Bir gün de bu yeşil bulvarda ıslık çalarak
gitmeği tasarlıyorsunuz,
Ve bu mümkün mü acep diye kendinize
soruyorsunuz.
Tekerlekleri döndüren terinizden çalınan
paradır.
Bunu biliyorsunuz, fakat gene
Kuvvet çorbacıdır, paradır diyorsunuz.
Ben size söyliyeyim, imanla ey!
dostlarım!
O gün gelecek!
O gün gelecek!
Bağıra, bağıra şarkınızı söyliyebileceksiniz,
Çorbacınız küfredemiyecek paranızı
çalamıyacak.
Yarı kalmış HÜRRİYET ŞARKINIZI,
Her mevsim daha yeşil olan bulvarda.
O gün gelecek; ey benim dostlarım,
kardeşlerim!
Bunu size sevinçten ağlıyarak söylüyorum,
Tekerlekler dönmiyecek
Taksim'den Boğaziçi'ne bedava yere
Çorbacınız gidemiyecek "Markiz„ den
"Canlıbalığa„
Canı istediği zaman.
O da bunu bilecek ki
Her kesin ŞARKI'yla ulaştığı bir günde
Dünyaya, yıldızlara ve bütün kâinata,
Tekerlekler dönmiyecek artık boş yere
Sizin terlerinizle, altın terlerinizle.

M. AL

Şairlerimizin belli başlı konuları

Asım Sarp

> Genç şairlerin çoğu kabiliyetlerine göre Nazım'ın getirdiği yeniliklerden faydalanmışlardır

Tevfik Fikret'in öncülüğünü yaptığı ve Nâzım Hikmet'in şuurlu hamlesiyle gelişen halkçı sanat anlayışını bundan önceki yazılarımızda belirtmeğe çalışmıştık. Şimdi de Nâzım'dan sonra yetişen ileri şairlerimizin üzerinde durdukları belli başlı konuları anlatalım

Genç şairlerimizin çoğu iktidar ve kabiliyetlerine göre Nâzım'ın getirdiği iç ve dış yeniliklerden faydalanmışlardır. İlk sıralarda gençler, şiirin fikir yapısiyle değil dış bünyesiyle meşgul olur gibi görünmüşlerse de sonraları halkçı sanatın gayesi iyice anlaşılınca gençler şiirimize o zamana kadar işitilmemiş dinç ve genç sesler getirmişlerdir. Hattâ o sıralarda Türkiye sınırları dışında olan İskenderun Sancağı'nda intişar eden (Yeni Mecmua) adlı bir dergide A. Mecid ve Ahmet Sırrı imzalı şiirler görülmüştür, ki bu şiirlerde kumar, açlık, ağalık - esaflık mevzuları cesur birer ifade ile şiirde anlatılmıştır. İskenderun Sancağı'nda çıkanlarda olduğu gibi Kıbrısta yayımlanan dergi veya gazeteler de bize yeni sanatın o zaman nasıl bir yayılma süratı gösterdiğini anlatır.

Söhret yapmış sairlerden Sükûfe Nihal. G a v v a adlı şiir kitabında hece vezniyle yazılmış ruhan taze, mâna bakımından insaniyetçi şiirler vermiştir. Halid Fahri de hececi şöhretine rağmen Paravan'da yeni şiir atmosferinden teneffüs etmiş, bir adım ileri gitmiştir. Gene o zamanın (929 - 930) yeni sairlerden İlhami Bekir 24 saat'ına nisbetle A Birinci forma'da daha verimli ve daha geniş soluklu şiirler vermekle yeni sanatın duvarına birkaç taş koymuştur. İlhami Bekir "Sıtmalı titiz öksürüklü akşamlar,, ı ve "Esrarlı kaldırım taşları,, nı bırakarak "Çalışan şehir açlarının yazıcısı,, oluvermişti. Senbolizmden ayrılıp modern realizme iyi ve beğenilen eserler veren İlhami Bekir mevzularında zaman zaman eski beğenilişini kaybettirecek harcı âlemliğe düşmüşse de (Yeni Türk koleksiyonlarına bakınız) en son eserinde (Hürriyete kaside) tekrar edebiyatımızda parlamıştır. Bu da gösteriyor ki, sanatkârın muvaffak olması için günlük politika ve geçim kaygısiyle "e y v a l l a h,, demeden, kendini maddî fedakârlıklar pahasına da olsa kalkınmasını istediğimiz yoksul halk kütlelerinin emrine vermesi lâzımdır.

Sosyal gayesi olan yeni şiir yolunda bir zamanlar sesleri duyulan imzalar. (D. Türkmen, İsmail Suphi, Fahri Kâmil v.s.) sonraları görülmemişse de realist şairler "gökten yağar, yerden biter gibi,, çoğalmışlardır. Nail V. ve H. İ. Dinamo gibi şiir hayatımızda çok önemli birer yer alan şairler —bilhassa son zamanlarda— yazdıklarını toplıyamamışlarsa da çıkıp kapatılan ileri dergilerdeki eserlerini okuyanlar bu şairlerin belli başlı konularının ekonomik hürriyet olduğunu görürler. Bu iki genç katıksız bir vatanseverlikle birleştirdikleri insaniyetçi ideallerini, okuyanlara gurur veren bir güzellikle şiirleştirmeleri sayesinde ileri şiirimizin baş köşesinde yer almışlardır.

"BİR YILDIZ AKTI,, da tütüncü kızları ne güzel anlatılmıştı. Kemal Tahir'in "Neler hazırlıyorlar,, da gördüğümüz Ayıngacı'sı da tütünün ve kaçakçılığın şiire kuvvetli bir kalemle girişini bildirmişti. Ayni konuda A. Kadir'in de olgun ve içli şiirlerini hatırlamamak imkânsızdır. Bu genç ve hassas şairin ilk şiirleri birden bire göze çarpacak kadar ustaca yazılmış ve fikirle hissin, memleket sevgisiyle ileri düşüncenin birleşmesiyle meydana getirilmişti. Hele askerlikle ilgili şiirleri er mektuplarının doldurduğu geride kalanları düşünme'yi ve çeşitli insanlarla dolu kışla koğuşlarının postal ve ter kokan havasının canlılığını bize başariyle sunmuştu. Orijinal bir ad taşıyan ilk kitabı (Tebliğ) milyonlarca aç, milyonlarca sakat, milyonlarca hasta, milyonlarca öksüz ve dul bırakan kahrolası son harbin cepheden cepheye dolaştırılan neferlerini ve şarkılarımıza giren şehirlerin kahramanlığını yürekten anlatan parçalarla dolu idi. Hürriyet üzerinde duran şairler yalnız İlhami Bekir ve Dinamo'dan ibaret olmadığı gibi askerlikten ve harpten bahseden şair de yalnız A. Kadir değildir. Suad Taşerde, Fethi Girayda hürriyet ve harp, hattâ sulh vardır. Cahit Irgat "Bu şehrin çocukları,, üzerinde titremektedir. Rifat Ilgaz, bu yumuşak dilli içli sair "sınıf,, ında çok muvaffak, "Yârenlik,, inde çok şairdir. Fakir halk, kenar mahalleler, karaborsadan haberdar çocuklar, kunduracılar, mütekaidler, radyo başında toplanan kalabalık.. Rifat Ilgaz'ın her gördüğü şey, her karşılaştığı hâdise kuvvetli bir kültür, hatasız bir Türkçe, sade bir ifadenin kaynaşmasiyle hemen şiir oluvermektedir. Bu bol verimli ve niçin yazdığını iyi bilen şairin geçirdiği fikri tekâmül sanat sahasında kendine takdirkâr bir muhit yaratabilmesini sağlamıştır.

Adlarını yazdıklarımız ve bu yazıda kendilerinden bahsettiğimiz kuvvetli şairlerimizin muvaffak olmalrının belli başlı âmili pörsümüş ve çürümüş ifade tarzları içinden fırlıyarak taşıdıkları maddeci fikir yüklerine uygun taze deyimlerle şiirlerini yazmalarıdır.

İleri şairlerimizin eserlerinde hâkim olan inkılâpçılık yeni şiirin iyimser (nikbin) olmalarını gerektirmiştir. Bu nikbinlik en acı hâdiseleri teşhir eden eserlerde bile görülüyor. Bu da aydınlarımızın hasretini çektikleri yarına olan güvenlerini güzelce belirtiyor. İyimserliği konu yapan birçok şiirlerin yanında günlük hâdiselerin ıstırap veren havası da işlenmiş ve okuyucuya, göre göre alıştığı facialar sebep ve neticeleri ihsas edilerek sanatkâr bir deyimle hatırlatılmıştır. Burjuva edebiyatının sermayesini teşkil eden hüzün, elem, tamamen sahte olan dünyadan bıkkınlık yeni fikirli şairlerimizin hücumlariyle karşılaşıyor. Eskiye ve eski edebiyatın esaslı mevzularına (güle, bülbüle) karşı yapılan hücum yeni sanata daha genşi bir yol açması bakımından pek mühimdir. Ve bu mühim iş hakkiyle yapılmaktadır. Sonra, yeni şairler kendi sosyal muhitleri dışına çıkmamakla sunilikten kurtuluyorlar. Bu kurtuluş bize Türk cemiyetinin muhtelif sınıflarına mensup insanları, bu insanların düşünüş seyirlerini faydalı bir şekilde vermektedir.

Genel olarak kadın telâkkisi, çalışan insanların açlığı, amelelerin aşkı, hovardalığı, tekniğin tekâmülü, dinî inanışların hâlâ devam etmesi, aşırı milliyetçiliğin zararları, harp, sulh, askerlik ve hepsinin başında h ü r r i y e t. Yani Türk cemiyetinin fikir ve madde cepheleriyle katkısız realitesi ve insaniyetçi ülkü ileri şairlerin belli başlı tamalarıdır.

İleride ayrı ayrı konular ve şairler üzerinde dururken yeni şiirimizin fikir cephesini ve konu genişliğini derinlemesine tetkiklerimizle anlatmak arzusundayız.

Haftanın Hicvi

AĞIR

DOĞAN RUŞENA

"Zeytinyağı dalaveresini ne unutan var, ne yutan,, demiştik. Altından dağlar üstüne çıkıp, keyif getirenler, depolarında stok yedi yüz bin kilo zeytinyağı gizleyip milletin, açlık ve sefaletine habis yüzlerile gülenler var demiştik. "Aşçaklık iradesi,, diye yüzlerine bağırmıştık. Hoşlarına gitmiş olacak ki affı şahanelerine mazhar olduk. "Sen misin ağırı istemiyen, al sana cevap: Ağır yine senin "avukatın,, "Sen açken, zeytinyağının damlasını bulamazken, onun yağı çokmuş. Elbette çok olacak, sen bir sefiller sürüsü verem mikrobu yuvasısın. O ise Cenabı-hakkın nazır-ı-bî naziri; yedi yüz bin kilocuk yağı da olmasın mı?

Ahmet, Mehmet, herkes, insan şeklinde tasallüp etmiş alçaklık iradesinin hayat seyrini, içli, dışlı bilir de herifi bütün dünyaya karşı onu sen istedin, senin mümessilindir,, diye çıkarırlar. Ahmede, Mehmede, faşistler tarafından açılan savaşın "zafer bayrağı,, olarak yağcı işte yine kanlı dişleri, yarasa kanatlarile vatan ananın ufkunda ve hürriyetin cenazesi üzerinde dalgalanıyor.

Harp yıllarının korkunç açlık ve sefalet cehennemi içinde millî selâmet icabı ağız açmayışımızı fırsat bilen karaborsacı, Franko hükûmet darbesine pek benziyen mahut "Zeytinyağı darbesi,, ni yaparak en nazik zamanda kanımızı sülük gibi emdi.

Halkın uyanışını görünce soluğu çölde aldı, istikbalin karanlığını seçince masuniyete yeniden ihtiyaç duydu.

İş bu kadarla bitse ne iyi? O, öyle bir günden korksun ki zeytinyağı ambarının sıçanları kaçacak delik bulamıyarak kurtuluş çaresini yağ küplerinde intihar etmekte arayacaklardır.

Hepsi öyle bir günden korkusunlar ki kaçırılan yağların; içinden aktıkları yeraltı borularında boğdurulacaklardır.

Ve nihayet bir öyle günün dehşetile titresinler ki zeytin ağacı korularında ne kendileri gibi sırtlanlar, ne benzerleri gibi kalınlı inceli ayılar, ne gözlerinin melânetini kara gözlüklerle gizlemek istiyen menfaat körleri, ne de özlerile kahramanlık, alplık satan kurnaz tilkiler değil, fakat milletin kendisi dolaşacaktır.

Dostlar, gözünüzü fiat barometresinden ayırmayınız: Yağcılar ekibi bütün yamaklarile birlikte kollarını sıvamış yeniden makinanın başına geçmiştir. Zeytinyağı fiyatlarına dikkat!

DÖRT YOL AĞZI

Kenan HARUN

1 —

Affedin beni insan kardeşlerim...
Değmeliydi dudaklarım kanayan yaranıza
Bir nefesimle diriltebilmeliydim
ölenlerinizi,
Ve döğüşebilmeliydim sizinle beraber
Hürriyet için, ekmek için,
Yan yana omuz omuza.
Ben bir kimsesiz şair, garip kişiydim;
Anadan, babadan, yârden, dostlardan,
Hülâsa sevilenlerden ayrı
Issız bir dağ başında terkedilmiş gibiydim.
Fakat sizinle beraber dolaştı kalbim
Beş kıt'anın bütün cephelerini,
Stalingrat'ta, Narvik'te, Elalemeyn'de
Saf saf, dalga dalga hürriyet byarakları
Yükselirken milyonların başı üstünde,
Yüzyıl'ların muazzam sefaletini
Yüzyılların güneşinde erittim.
İşte bitti,
Kanlı, kızıl bir pencereden
O mes'ut tahayyül içinde dünyaya vedâ
eden
Bir şehidin son nefesi gibi kesildi birden
karanlıklar
Beklenen aziz şafak hâlâ bekleniyor.
Yine esmer bir bulut parçası dolaşıyor
semâda
Ve ben aç insan sürülerivle dolu yollarda
Büyük ESEF'in sesini dinliyorum.
Bu yollar, bu yollar benim ebedî yolum,
Ve ben Allah'a değil
İnsanoğluna kulum.

2 —

Sen, günde on dokuz saat çalışan fırıncı
çırağı Ahmet,
Otuz senelik maraba, Nornik'li Ali,
(Toprak ananın deli divanesi)
Fabrikalarda, imalâthanelerde ve tezgâh
başlarında çalışan milyonlarca işçi,
Otomobil yapan, traktör kullanan el,
Karnı yirmi dört saatte bir doyan hukuk
talebesi,
Ve ben
Yirmi bir yaşında
Kelle koltukta
Yaşayan
Genç şair,
Başlıyoruz yepyeni bir hayata...
Sarhoşum,
Dudaklarımda ufuklar ve kıtalar dolusu
bir şarkı,
Güneşin, baharın, barışın ve aşkın,
Yıllar ve yıllar süren çilesine insanlığın
Bu garip Çemişkezek gecesinde yaş döken
delikanlı,

BU DA BİR HÜ

1944 yılındasın, yanlışın yok,
Kıştı girdiğin, temmuz ortasındasın.
Emirle de olsa açıldı ya
İşte demir kapılar ardına kadar,
Dışardasın!
Tepende ne zamandır unuttuğun güneş,
Liman bildiğin gibi yerli yerinde,
Hazır, Karadeniz seferine şu vapur.
Şu mavna Haliç'ten geliyor.
Poyrazdır bir uçtan bir uca esen
Çekebilirsin ciğerlerine!
Bu ses fren gıcırtısıdır,
Durdu Beşiktaş tramvayı durakta,
Gidemezsin, elinde değil,
Emrindesin insanı hiçe sayanların!
Bir liseli talebeyle vurulu bileklerin
Kırk mahkûmun sürüklediği zincire
Tek suçunuz; hür insanlar gibi konuşmak,
Kitaplar; suç ortağınız!
1944 yılındasın, yanlışın yok,
Doğrudur dağıldığı esir pazarlarının,
Tek forsa kalmadı kalyonlara çakılı.
Roma sirklerinde atılmıyor köleler

REAKS

Ver elini ver,
Bayılırım,
bu sözün altında yatan
asalete.
Bakma sen benim,
demokrat görünüşüme
asalet ismi geçtikçe,
İngiliz viskisi içmiş gibi,
serhoş olur
zor,
ayılırım.
Azizim tori
ben de bu memlekette,
bir torik kadar
kodamanım.
Halk dediğin nedir senin?
sağılır inek,
bu hal
sonsuz
devam
etmek gerek.
Hindistan:
İki kelimeden ibaret,
orman,
harman,
savur,
savurabildiğin kadar.
Azizim tori,
ben de bu memlekette
torik kadar kodamanım.
Ben,
bu memlekete gelen sermayenin,
köylüyü soymak için,
her şeyi,

...RRİYET ŞİİRİDİR

Rifat ILGAZ

Aç aslanların ağzında.
Çoktan yerle yeksan ettiler Bastil'i
Kenar mahalleliler.
Hürriyet şarkısıdır söylenen Volga boylarında
Ne Tâif'tesin ne Magosa zindanında,
Yalnız namı kalmıştır kaleme alanın
"Vatan kasidesi,, ni
Seviyoruz her zamandan fazla Fikret'i
Yeni anlaşıldı manası "Millet Şarkısı,, nın,
Aynı "Sis,, tir memleketin üzerindeki!
Bugün de vaktinde çıktı gazeteler
Geçti ilk sayfalara Beşiktaş cinayeti,
Ismarlama yazıları üstad kalemlerin,
Taksim'deki ziyafetten resimler.
Çeyrek saat uzaktasın, çok değil,
O meşhur Babıâli'den
Tek satır yok sayfalarda
Bu zincirleme esarete dair.
Çekildi dış kapıdan demir sürgüler,
Tuttu süngülüler yolları,
Topyekûn himayesindeyiz zincirlerin!

YONER

uzanan ellerine,
tırnaklık etmişim.
Hâlâ,
aksakallı köylülerin,
sırtında,
tırnaklarımın,
izleri vardır.
Bu izler,
asaletimin
delilidir,
benim.
Bu hesapta böyle yuvarlak,
ve geçmişim böyle parlaktır
benim.)
Azizim tori.
Halka hürriyet verilir mi hiç?
hürriyet dediğin,
öyle bir ilâçtır ki,
onu içen coşar
ve hızlı koşar.
Azizim tori,
ben.
bazan kaçıklar,
açıklarım.
Paralar gelsin,
çil çil,
Ben bir kitap yazar,
İşleri kökünden bozarım.
Bundan gayrisi,
hava - civa.

M. BÖRKLÜCE

Türkiye Sosyalist Partisi Yayınları:

Her hafta bir broşür
Ve her broşür 20 kuruştur.
İlk yayınlanacak seri Paris İşçi Üniversitesi dersleridir.
Bu derslerin ilki:
Siyasi mücadele ve marksizm
Devlet ve ihtilâl
Demokrasi ve Sosyalizm
Plânlı devlet ve sosyalizm
Sosyalist zaferinin şartları
İşçi sınıfı ve köylü
Millet ve enternasyonalizm
Halk cephesi
İnsanî mücadelenin tarihteki rolü

Dışarı: 20 kuruş pul karşılığı derhal gönderilir. Bu broşürler için müracaat adresi: Posta kutusu 519, İstanbul.

§ § §

Şarki

Şarkı yüklü gemi
Dolaş düsyanın denizlerini
Yeni bir medeniyetin çocukları
Gürbüz ve kuvvetli omuz başları
Beni büyüledi altın zincir
— Sanatın tarihi güzel.
Sosyalist mezhebin müridiyim.
Hayalinle sermestim.
Çarmıha gerildi İsa,
Muhammed yürümüş
Kızıl çöllerde
Kör kandil ışığında uyudun asırlarca
Yobazlar türemiş birden
Afyonlu arslan parala demir kafesini
Talih bizimle beraber oldu,
İnsan yirminci asırda yolunu buldu.

SUAVİ KOÇER

FİKİRLER

Gençliğe Musallat Kargalar

M. AZİZ ÇÖL

Günden güne ilerliyen büyük sosyal değişmeler devrinde yaşıyoruz, her memlekette birçok meseleler doğuyor. Büyük bir alâka ile münakaşa ediliyor. Bu mühim meselelerden biri de GENÇLİK meselesidir. Hiç şüphesiz her memlekette ve her devirde olduğu gibi bizde de bir GENÇLİK meselesi vardır. Ve o, yalnız bu günün değil, yarının ve daha uzak bir geleceğin de meselesi olmakta devam edecektir. Çünkü GENÇLİK meselesi dediğimiz konu esas itibariyle millet hayatının istikbâli meselesidir. Yaşları ve nesilleri itibariyle kendilerini gençlik dışında sayanlar bu dâvanın memleket dâvası olduğunu çok kere unuturlar. Ve karga kılıklı birçok şarlatanlarda gençliği istismara yeltenirler. Gazeteleriyle, mecmualariyle, şiirleriyle, açık mektup, broşürleriyle, yılların müsait mevsiminde bu kargalar türlü türlü ötüşleriyle gençlik tarlalarına musallat olurlar. Bunların ağzındaki peynirler gösterişlidir. Millet sevgisini ve insanlık sevgisini birbirinden ayıran milletleri keyfî bir tasnife tutan barbar fikirlerdir (ırkçılık - faşizm). Ortaya attıkları bu mesele muazzam bir ağaç gibi köklerini gençliğe daldırmıştı. Fakat ağaçlardaki yapraklar gibi bu yazılar da uçup gitti, hakikat meydana çıktı.. Onlar utanmadılar. Kulakları tırmalıyan binbir hile dolu yazılarında hiç te ağızlarına yakışmıyan (HÜRRİYET, DEMOKRASİ, SOSYAL) kelimelerini kullandılar. Bütün bunlar karga beyinlerinin kuru bir sünger kadar boş oldukları yazılarından hemen hissedilir. Hakiki ideal insan ruhunda ölmez bilâkis sonsuzluk âleminde bile sahibini terketmez. Fakat hakiki hürriyet KARGA kılıklı bir kalbte kök salmaz..

Hayatta biz temennilere değil realiteye bel bağlarız. Zira biz kargalardan kendilerini kurtarmış gençliğe ve halka inanıyoruz. Çünkü biz ANADOLUMUZUN yeşil ovalarını, TRAKYAMIZIN çatlak topraklarını türküler söyliyen köylülerimizi "18,, milyon insan topluluğunu ve bütün insanları seviyoruz.. Sevgimizde de KATEGORİCİLİK yok.. Bir insan aldanabilir, bir nesil aldanabilir, fakat insanlık aldanamaz. İşte bereket versin ki hâdiseler dikkat çeker bir sebat gösteriyorlar...

İKTİSADÎ MESELELER:

Devlet fiatlara müessir olabilir mi?

Behçet Atılgan

Bizde de dövalörizasyon yapılırsa içtimaî adaletsizlik kısmen kalkacaktır.

Umumiyetle kapitalist cemiyette, vâki olan pahalılığı devletin murakabe noksanlığına bağlamak, kapitalist ekonominin hususiyetlerini kavramamaktan gelir. Fiyatlar hiç bir zaman kapitalist ekonomide satıcının arzusile taayyün etmez. Eğer keyfiyet böyle olsaydı, bu takdirde devletin müdahalesile fiatları muayyen bir seviyede tutmak mümkün olurdu. Halbuki, bildiğimiz gibi eşya fiyatları kör bir kanuna, pazar kanununa tâbidir. Pazar kıymeti; yani, fiyat arz ve talep münhanilerinin birbirini katettiği noktada taayyün eder.

Devletçe, bu pazar değerinden farklı bir fiyat konduğu takdirde doğacak neticeyi birer birer gözden geçirelim. Devlet, eşyaya pazar değerinden düşük bir fiyat koyması şıkkını inceliyelim.

Bu takdirde emtiaya daha yüksek fiyatlar verildiğinden bu emtiayı satan adam bu malı açık pazara arzdan imtina edecektir. Tabiî olarak karaborsa teessüs edecektir. Mallar, el altından gizli olarak satışa sunulacaktır. Diyelim ki karaborsayı devlet, çok şiddetli bir murakabeye maruz kılsın, şiddetli takibat yapsın ve bu işleri yapanlar hakkında dirakoncu kanunlar tatbik etsin, bu halde karaborsa ne şekil alacaktır, bunu inceliyelim. Eğer karaborsa yoliyle emtiadan gelecek kâr yüksekse, bu takdirde karaborsacı kârın muayyen bir haddini rüşvet olarak verecektir. Bu suretle ticaretini daha emin ve korkusuz olarak yapacaktır. Eğer karaborsa fiyatından doğan kârın bir kısmı ile rüşvet imkânı mevcut değilse, böyle bir durumda ise karaborsanın yürümesine imkân yoktur. Demek oluyor ki devlet, pazar fiyatı etrafında cüz'i tahavvül yapması mümkündür ki bu da ancak fiyat kontrolü çerçevesi içinde olabilir. Fakat unutmamalıdır ki bu da, vasi ve ciddi murakabe ve adlî sisteme bağlıdır. Bu ise, daha fazla memur ve hakim kullanmasına yani devletin masrafını arttırmasına bağlıdır; bu da vergilerin çoğalmasını zaruri kılar. Emtia fiyatlarındaki düşüklükten mütevellit müstehlik kârı, bu artan vergi ile aşağı yukarı denk gelir. Nihaî tahlilde vergiler iki sınıfa yükletildiği için devletin müstehlik lehine fiyat müdahalesi iki sınıfın aleyhine tecelli eder.

Şimdi iki şıkkı, yani devlet, emtiaya pazar değerinden fazla fiyat takdir etsin, bu takdirde müstahsil bunu daha ucuza satmağa talip olacaktır. Zira, yüksek fiyat devlet tarafından konduğundan mezkûr emtiaya rağbet olmayacaktır. Müstahsil malının elinde kalmasındansa malını daha düşük fiyata satmayı tercih edecektir. Bu takdirde devlet müdahalesi müsbet bir netice verecektir.

Görülüyor ki kapitalist cemiyette fiyat devlet elile murakabe yolile kurulamaz. Gerçi kapitalist devletin fiyat üzerine tesiri mümkündür. Fakat, bu murakabe yolile değil istihsal yolile olacaktır. Devlet: istihsali az olan emtianın fiyatı yüksek olacağından, bu çeşit maddelerin çoğaltılması yoluna baş vurmak suretile fiyatı düşürebilir. Meselâ: Birinci Dünya Harbinde Osmanlı ülkesinde şekerin fiyatca yükselmemesi sırf İttihat ve Terakki hükûmetinin Avusturyadan fazla şeker ithal etmesile olmuştur. Ve Osmanlı kapitalistleri bu durumun uzun müddet devam edebileceğine kani oldukları için istifcilik yoluna sapmamışlardır.

Devletin fiyat mevzuunda iktisadî müdahalesi:

1 — Memlekette yetişen maddelerin istihsalini çoğaltmak ve hariçten gelecek maddeler için tahdid yapması.

2 — Harp, abluka ve sair hususlar dolayısiyle memlekete girmesine imkân olmaya nve böyle bir anda ülke içinde yetişmesi imkânı olmayan emtialar mevzuunda sırasile:

a . O emtianın yerini tutacak maddeleri ikame etme.

b - Mezkûr emtianın memlekete kaçak yolile girmesi imkânlarını araştırma... ilâh. şekilleri hatıra gelebilir.

Maamafih Türkiyede emtianın noksanlığı yanında bir de enflâsyondan doğan bir hayat pahalılığı da mevcutdur ki bunun önünü ancak emüsyonları bertaraf etme ve diğer taraftan emekçi sınıfının lehine fakat malı sermayedarların aleyhine olan müterakki ve sistemli bir dövalörizasyona başvurmak icabeder. Biz de yapılacak dövalörizasyon ihracatı çoğaltmayı doğurabileceği gibi bilhassa içtimaî adaletsizliği kısmen bertaraf edecektir. Nitekim Fransada halk cepehsi hükûmeti bunu yapmıştı.

Türkiye için de devletin fiyat mevzuunda ekonomiye bu şekilde bir müdahale yapması gerekdiği şekli bu izahlarla taayyün etmiş oluyor.

BEHÇET ATILGAN

Felsefenin Zaferi

Maddeci felsefenin her görüldüğü yerde mistisizm karanlığı derhal dağılmakta, maskesi düşmektedir.

Kemal YALAZKAN

Bana bu başlığı ilham eden 1847 de Proudhon'un (Sefaletin Felsefesi) ne karşılık Marks'ın (Felsefenin Sefaleti) eserinin adıdır. O zaman, Marks, Praudhon'un sırf temelsiz bir spekulationla yazdığı bu eseri tenkit etmişti. Hakikaten o zamana kadar ileri veya geri zihniyeti temsil etsinler, felsefe sahasındaki metodlar hep subjektif bir sepekulasyondan ileri geçememişlerdi. Felsefî tefekkürü ilimle paralel bir düzende yürüten, bütün sosyal felsefesini tarih, etnografya, istatistik, biyoloji ve fizik konulariyle ve olaylariyle destekliyen Marks bu bakımdan yalnız bir felsefî doktrinin müessisi olarak değil ayni zamanda yeni bir felsefî metod üstadı olarak telâkki edilmelidir.

Mevzuumuz marksizm hakkında burada incelemede bulunmak değil, içinde yaşadığımız devrin felsefî karekteri hakkında bazı müşahedeleri açıklamaktır.

1931 Prag milletlerarası felsefe kongresinde fikir çarpışması iskolastik, metafizikçi bütün mistik felsefe kalıntılarının, maddeci, diyalektikçi ve ileri felsefe karşısında son bir hesap verişi ve düellosu olmuştu.

1931 denberi çok râdiseler gelip geçti. 933 de Almanyada bileklerine kelepçe ve topuklarına paranga vurulan felsefe soyguncu Alman faşizmini beyinsiz bir Buda mabudu haline getirdi. Ne rasizmi, ne emperyalizmi ne de militarizmi bir türlü ilimle destekliyerek bir felsefî umde haline getiremediler. Tankları, topla-

rı, tayyareleri, denizaltılarını ve her şeyi düzine düzine imal eden faşistler bir satırlık olsun ayakta tutunabilecek bir ideoloji kuramadılar. Kollarında gamalı haçla üniversite kapılarından kaz adımlarla geçen nazist profesörler gençliğe verdikleri telkınatın doğruluğuna onlar da kani değildi. Esasen kanaat diye bir şey nazilikte yoktur. Onlarca yalnız vazife vardır. Bir kanaat halini almıyan fikirler bir ideoloji halinde uzun müddet yaşıyamazlar. Sağlam bir ideoloji ilmî materyallerle perçinlenen muhakemeye ve mantığa dayanan ideolojilerdir.

(İman etmek için, iman etmeli). Bu formül hıristiyanlığın en eski formüllerinden biridir. Fakat en büyük imansızlık ta düşünmeden iman edenlerin imanıdır.

İlmî spekulasyona bir türlü alışamıyanlar, ilimsiz, serazat bir felsefe metodunu bir kere daha denediler. İntuitionisme, işte bu ilimsiz, serazat felsefenin ortaya koyduğu ultra modern bir mistisizmdir.

Fakat asrımızın açık alınlı ve çalışkan sınıfın münevverlerinin gözünden bir nokta da kaçmamıştır. O da, bütün bu ilimlere karşı yançizdizm felsefeleri döne dolaşa irticayla ve istismarcılıkla kafadengi oluşlarıdır. Hakikaten işin en mühim tarafı da burasıdır. İlimsiz ve mürerret bir ideoloji halinde ortaya çıkan bir çok felsefî doktrinler döne dolaşa nihayet muayyen zümrevî menfaatlerin kararpâhında karar kılmaktadırlar.

İşte bundan ötürü bugün cihan ileri gençliğinin felsefî irtica ve irtica fikirleri karşısında cephe alırlarken ellerinde en mühim silâh olarak ilmi ve ilmî felsefeyi tutmaktadırlar.

Ve yine bunun içindir ki; bugün felsefe ve felsefeciler mürteciler yanında adeta yeni bir mutezile olarak görülmektedirler.

Madderi ve ilmî felsefenin her yörüldüğü yerde mistizm karanlığı derhal dağılmakta, maskesi düşmektedir.

Modern felsefe irticaın nazarına bir kâbus, korkunç bir kuvvettir. Bu manzara fikir tarihi bakımından ister bir inkılâp, ister bir tekâmül olsun, biz ona felsefenin zaferi diyebiliriz.

KEMAL YALAZKAN

II

Toplumsal yapı araştırmaları

Yazan: Dr. Behice Sadık BORAN Ankara Üniversitesi yayınlarından 1945, 300 kuruş, 249 sahife.

HASAN TANRIKUT

Sosyoloji doçenti B. S. Boran bu eserinde, memleketimiz için yeni olan deneysel sosyoloji örnekleri veriyor. Batı Anadoluda iki köy çeşidini konu olarak alan değerli sosyoloğun eseri üzerinde durmak istiyoruz. "Toplumsal yapı araştırmaları,, üzerinde önemle durulması gereken eserlerden biridir. Çünkü bizde de tecrübî sosyoloji araştırmalarının başladığını gösterdikten başka, bu eser batıdaki benzerleri ayarındadır ve maksadında tamamile muvaffak olmuştur. Esasen bu çeşit, müşahedeye ve mukayeseye dayanan eserlerde mesele metodu tatbikte muvaffak olmak, bu metodla elde edilen malzemeyi büyük bir sabırla işlemektir. B. S. Boran bu hususta tam bir başarı göstermiş bulunuyor. Deneysel tetkiklerden parlak ve orijinal sonuçlar umanlar hayal sukutuna uğramağa mahkûmdurlar. Çünkü bu tetkikler her şeyden önce bir veya birkaç şahsın yapacakları araştırmalarla değil, fakat oldukça uzun bir zaman devam eden yorucu, sabırlı ve çetin anonim çalışmaların bir araya gelmesile genel ve tatmin edici bir anlam kazanabilirler. Parçada kalındığı müddetçe bu çeşit araştırmalar, spekültif itiyatlarla yetişmiş zihinlere pek basit görünür. Halbuki müspet ilmin asıl değeri bu basitlik ve seçikliğindedir. Deneysel sosyoloji araştırmalarının ilmî değerinden başka pratik sonuçları da önemlidir. B. S. Boran'ınki gibi köy tetkiklerine hasredilen araştırmaların köy ve köylü memleketi olup bu alanlarda kalkınma içinde bulunan Türkiye için sayılamıyacak kadar çok faydaları vardır.

Bununla beraber hemen söyliyelim ki B. S. Boran'ın eseri genel olarak anlaşılan şekilde bir köy tetkiki değildir. Sosyoloğumuzun aydınlatmak istediği konu bir köydeki hayat şartları olmayıp sosyolojik bir problemdir. "Bu problem nedir? Bir topluluğun sosyal yapısının farklılaştığı fonksiyonel kısımlar arasındaki, bilhassa iki esas kısmı arasındaki münasebetleri aydınlatmaktır. "Sosyal yapı,, ve bu yapının "fonksiyonel kısımları veya birimleri,, dediğimiz gerçekler...,, "Sosyal yapı araştırmalarında, ele alınan topluluğun tabiatla olan münasebetleri cephesinden başlıyarak ilerlemek icabeder.,, B. S. Boran, araştırmasında verilmiş (donné) olarak üç olgu alıyor: 1) Demografik şartlar (nufus), 2) Nüfusun toprağı, tabiatla münasebeti, 3) Nüfusun, toprağı işletme araçları yani teknolojik durum.,, Sonra bu belirli nüfus biriminin, bu belirli kaynakları elindeki araçlarla işletmesi sırasında meydana gelen istihsal, iş organizasyonunu (1) belirtmek icabeder.

B. S. Boran "Köy tipleri,, bölümünde (shf. 22) incelediği Batı Anadolu bölgesindeki köyleri 1) Ova köyleri, 2) Dağ köyleri diye ayırmıştır. İki kutup teşkil eden bu iki çeşit köy arasında bir de orta bir tip olan, dağların ovaya bakan cephelerindeki köyler vardır. Muharrir bu köylerin hususiyetlerini etraflı bir şekilde inceliyor. Sonra konu olarak aldığı bölgenin kısa bir tarihçesini vererek araştırma esnasında rasladığımız bazı noktaları tarih yönünde, aydınlatarak bize daha iyi anlama imkânları hazırlıyor. Tarihçenin ardından köylerin nüfus durumu üzerinde çok alâka verici incelemesini yapıyor. 'Köylerin toprak üzerindeki taazzuvu,, "Ekonomik durum,, "sosyal tabakalanma,, (2), "Dışla münasebetler,, "Aile,, bölümlerinde ve nihayet köylerin şehirleşmesi bölümünde durumları dağ ve ova köylerine ayrı, ayrı tatbik etmekte, eserin sonunda —nisbeten— genel neticelere ulaşmaktadır. B. S. Boran eserinin sonunda (Sh. 247, 249) sosyal yapı ile hayatın muhtelif kısımları arasında bağlılık meselesinin henüz çok yeni ve oldukça müphem bir mesele olduğunu söylüyor. Kendi meselesi de bu olduğuna göre "yeni ve müphem,, meseleyi işlemek ve seçik bir hale koymak istemiş olduğu düşünülebilir. Muharrir Robert Lynd ile Helen Lynd'in yanlışından kaçınmak için eseri "malzeme yığını halinden kurtarmak istiyor.. Ona göre, bu mütevazi köy etüdünün en büyük önemi sosyal yapının muhtelif kısımları arasındaki bağlılığın ve müterafık tahavvüllerin umumiyetle

---

(1) İş — organizasyon için bak. Sosyoloji Dergisi I "Sosyolojinin mevzuu ve usulü,, shf. 26. H. Z. Ülken

(2) Muharrir "Sosyal tabakalanma,, da, köylerimizde iktisadî kudretle idarî kuvvetin bir arada girişine işaret ediyor Shf. 139.

(Sonu sahife 11 de)

BİR SELÂM

Rauf S. Mutluay

Herşey, her vakitki gibi oldu. Biz iki arkadaştık; hava serin, arzularımız zengin. Onlar da iki kişiydiler ve zannımızca yanlarında zevklerine mâni olacak kimse yoktu.

Her şeyin yalnız güzel taraflarının düşünüldüğü zannedilen bir yaşta, her şeyin yalnız hakikat taraflarını gören bir nesilsiz. Arasıra isteklerimizin karşımızdakilerin de hoşuna gideceğini umarız. O zaman aklımıza esenlerin hepsi mübahtır.

Her şey, her vakitki gibi oldu dedim; yanlış. Her vakitki gibi başladı.

Güzel bir akşamdı. Şehzadebaşının alaca karanlığında avare adımlarla dolaşıyoruz. Leyli bir mektebin talebesi biz, bir izin gecesinin başıboşluğunda sevinçliyiz. Günümüzü en alelâde sıkıntılarla geçirdikten sonra şimdi, arzularımızın istikametinde koştuğumuzu hissediyoruz. Fakat yapmak istediklerimiz, yapabileceklerimiz değildir.

Şimdiden, her hoşumuza giden güzeli evvelce tanımış olduğumuz sevgili bir aşina zannettiren bir karanlık var etrafta. Manavların önünde meyvaların mükemmel dâvetleri; sinemanın sokağa bakan oparlöründen hoş bir şarkı dökülmekte. Yukarlarda yorgun rüzgârlar esiyor., yıldızlar bir yana, bulutlar öbür tarafa gidiyorlar. Sonra gök bomboş kalıyor. Minare uçlarına, ağaç tepelerine, bizim başlarımıza takılı; ağır ve derin.

Belki en kıymetli şeylere en çok mâlikiz. Vaktimiz var, genciz, sıhhatli, arzulu ve doluyuz. Fakat ne yapılacağını miyoruz.

Bütün bunların içinde bembeyaz bir yol uzanıyor. Bugüne kadar, her gördüğümüzü, daha evvel görmüş olduğumuz bir başka şeye benzetmeye alıştırmışlar. Teşbih, teşbih. Bana öyle geliyor ki, bütün teşbihler, mânasız, eksik ve kısırdır. Esasen ne lüzum var? Her yeniyi bir evvelki eskiye benzetmekte ne marifet var? Kızıyorum. Hiçbir şey yapamamanın gazabı, aklıma gelivermiş olan bu mevzuda iyiden iyiye bir kin haline geliyor.

O kadar güzel ki yol; yumuşak bir ıhlamur kokusu, ılık rüzgâr, havanın tatlı yapışkan karanlığı, vahşi hışırtılarla salıntıda ağaçlar.

Neye benziyor, Dilimde kopuk mısralar, kafamda kitap sahifeleri; nafile. O, şimdiye kadar görmediğim, tatmadığım bir lezzet.

Ve yol.. bir yol gibi uzanıyor.

Bir kahvenin önünden geçiyoruz. Dostum ellerindeki iskambil kâğıtlarında, nelere bedel hazlar arayan adamları gösteriyor. Bir red edasile:

— Kahveye gitmeyi hiç sevmem, diyor.

Ve her halde bir tavla partisi teklif edeceğimi sanarak devam ediyor:

— Benim beğendiğim büyük kumarlardır. Onda kati bir netice vardır. Kazanmak veya kaybetmek.. Esasen benim her şeyin küçüğüne karşı garezim vardır. Küçük şeyler daima itiyat ve iptilâ olurlar; insanı mahveden işte budur. Şu camın ardındaki gözlüklü; yıllardır kasası bir kuruşa prafa oynar. On sene sonra gel, eğer ölmemişse onu gene burada bulursun.

İtiyatları öldürmeli diye haykırdı. Ahmak ıslatan yağmurunda kalmaya hiç niyetim yok.

— O da ne demek?

— Demin bahsettiğim küçük şeyler. Haberin olmadan ıslanırsın. Felâketlerin büyüklerine razıyım. Onlar insana nihayet kuvvetli bir yumrukla vururlar.. Ağır, fakat bir andır. Darbeler nasıl olurlarsa olsunlar, insanı daima ileriye götürürler. Halbuki küçükler.

Eyüb'ün en büyük şansı - diye devam ediyor - hayatında hep büyük felâketlerle karşılaşmış olmasıdır. Allah onun sabrını denemek fırsatını bir defa da bana vermeli idi.

— Ne yapardın?

— Ona hepimizin, küçük adam, aşağı sınıf denilen milyonlarca insanın çektiklerini, nesilleri ölüme mahkûm eden göze görünmez dertleri verirdim. Nerdeyse tabiî bir kader telâkki edilecek olan bütün o haksızlıkları ve insana insan tarafından yüklenmiş feci istismarları gösterirdim.

— O zaman ne olurdu?

— O zaman o adam Eyüb olmazdı ve inan bizim kadar da sabretmezdi. Bilir misin ki, en büyük inkılâplara mâni olan en küçük alışkanlıklardır.

Paramız yok, sinemaya giremiyoruz. Yürüyoruz, gök gene bomboş. Onun ağırlığını hâlâ başlarımızın üstünde taşıyoruz. Bir şeyler bekler gibiyim. Yolun bizi bilmediğimiz bir diyara götüreceğini ve bu can sıkıntısının ardından billur sevinçlerin geleceğini tahayyül etmek istiyorum. Boşuna. Biz hayal kurmasını çoktan unuttuk. Kahveye, sinemaya gitmedik. Bu ufak isteklerimizi doyurmamakla şimdi daha müşkülpesent açlıkların kucağındayız. Dudaklarım kısılmış ellerim cebimde hapis, kendimden bihaber yürürken ılık ve hafif bir beste geliyor gecenin içinden.

Bu gelip insana değiyor, kucaklayıp sarıyor. Sonra; ilâhi bir esinti halinde derinin dışından bilinmez yollarla derinlere doğru akıyor. Bir şeyler kopuyor içimizde, bir damarımız kesiliyor. Oradan kanımızın hem acı, hem tüyler ürpertici bir lezzetle aktığını hissediyoruz. Kendi kanımızla, kendi sıcaklığımıza sarılmış dinliyoruz. Artık kendimizi aşan acılarımız vardır. Yalnız kendi dertlerimizle iktifa edemeyiz, artık tam insanız. Müzik bitmiş, herşey tükenmiştir. Fakat biz doğduk ya, ona bak sen.

— Ne düşünüyorsun?

Yalan söylüyorum.

— Eski şeyler. Bilirim. Hâtıraları sevmezsin.

Birdenbire köşenin dönümünde iki zarif gölgenin gelip geçen hışıltılarını duyuyoruz. Arkadaşım mırıldanıyor:

Eminem yosma Eminem

Hayranım sana.

Gülüyorlar. Bu tebessümle birlikte yüzlerinde korkak davetlerin kımıldanışlarını da gördüğümüzü zannediyoruz. Ümit bu ya; ve hiç düşünmeden dönüyoruz. Tam Beyazıttan Edirnekapıya kadar gitmeyi göze alarak başlıyoruz yürümeye. Dostum beceriklidir. O böyle zamanda ne yapılacağını iyi bilir. Adımlarını sıklaştırıyor, konuşuyor. Dalgın, susmadayım. Kızlar biteviye gülüyorlar: biz peşlerinde yürüyoruz ve onlar bunu biliyorlar.

Önümüzde gidenleri derhal sağ ve sol o senin bu benim diye taksim ediyoruz. Bu tercihi onlara bıraktığımız takdirde nasıl olsa kaybedeceğimi bildiğimden itiraz etmiyorum. Aynalar bana yalan söylemezler; bunu ben de biliyorum, bir hayli çirkinimdir. Hayata karşı demin hissettiğim lâkayt sükûn yerini bil-

mem neye bırakıyor ki içimde sıcak alâkalar var. Bacaklarının güzelliğ... ba... .

Susuyor ve ilerliyoruz. Her şey o kadar güzel ki şimdi, ben de muhakkak güzel şeyler yapmalıyım diyorum. Oysa ki tanımadığım bu kızları takip etmek hiç te hoş değil. Neden takip ettiğimi bile bilmiyorum. İş olsun diye. Burada karşılıklı kadın ve erkek cazibesi, sevgi, hoşlanma, aşk hattâ ihtiyaç bile mevzuubahis değildir. Sadece alışılmıştır. Öyle alışılmıştır ki, sokakta her önüne gelen kadına lâf atar, takip edebilirsin. Arkadaşların görüp, sırıtırlar, göz kırparlar: Hadi, hadi derler, işin yolunda. Halbuki yolunda olan hiçbir şey yoktur. Usulen yaklaşıp: — Affedersiniz dersin. Gerçi af dileyecek bir iş yapmadım. Fakat belki yanınıza gelmemi küstah bir cüret kabul edersiniz. Elimde değildi; o kadar .— istisnası yoktur.— Güzelsiniz ki. Talih bizi karşılaştırmamışsa bunun günahını biz mi çekelim? Ne dersiniz biraz dolaşalım mı?

Bir gün sinemaya gidersiniz. Razı olmazsa mı? Bir şey değişmez ki: Ne kaybettiniz. Hiç. olsa olsa biraz dolaşıp yoruldunuz, ama zaten başka işiniz yoktu ki. Sinemalar karanlıktır. Bunun himayesinde ahbap olunur. Böyle gidilirse her zaman, film seyredilmiyecek kadar çirkindir. Ahbaplık, samimiyet olur.. filim biter.

Bu nevi münasebetler iyiden iyiye canımı sıkıyor. Oysa ki, kendimi bildim bileli en çok hürmete lâyık gördüğüm kelime bu olmuştu: Dostluk. Bütün kadınlara ilk bakışım da bu yöndendi. Düşünüyorum: — Hani insan, tren pencerelerinden selâmlar verir. Tanımadığı, hiç görmüş olmadığı, bir daha da tanımıyacağı insanlara el sallar. Bu selâmlara hayranım ben. Öylesine hür ve temiz. Keski bütün alâkalarımız böyle olsa. Hasbi ve hilesiz.

Yalnız kalmışım. Ani bir tehalükle sola meylettim ve küçük kıza; bu, henüz ötesini görmediğim siyah saç kümesine yaklaştım. Koluna dokundum, titredi. Derhal elini çektim. Bir an yüzünü gördüm; içim huzurla doldu. Gene bir an gözlerini gördüm; kısa ışıklarla, gizli ürperişlerle parlak, bana garip yaşlarla ıslak gibi geldi. Bu sefer, ben titredim. Bembeyaz, aydınlık tebessümü var; saçları, dalgalı omuzlarında.

Yavaşça yürüyoruz. Dostum ve dümdüz yüzlü güzel kız, uzaklaşmakta devam ediyorlar.

— Size bir şey anlatayım mı? dedim.

— Dinliyorum.

— Küçükken köyün minaresine çıkardım. Bu; ince, uzun, beyaz, basit fakat ustaca yapılmış bir minare idi ve rüzgârda sallanırdı. Oradan aşağılara, artık mahrem bir tarafı kalmamış zannettiğim dünyaya bakardım. Yukarlarda yabani kuşlar uçar. Ötede dedenin türbesi, ardıçlar arasında beyaz ve sessizdir. Kuyu başında bir kadın, çiçekli basma giymiş, uzun saçlı bir kadın su çekmektedir.

Annemi hatırlıyamam. Kendi kendime: — Ya şu güzel kadın neden benim annem olmamış — der, şaşarım. Rüzgâr minareyi sallar, korkar inmeğe başlarım. Bir bakıma annesiz olduğuma üzülmem. O gündenberi soranlara: — Annem çok güzelmiş — derim. Kuyu başında su çeken; sizinki gibi çiçekli basma giymiş, uzun saçlı kadını tarif ederim.

Sustum. Bana tanıdık gözlerle bakıyor. Sıcak bir şeyler doluyor içime. Tam bu anda yeni hayat satan çocuk, bozuk kaldırımlarda sürçtü ve düştü. Ayağından kan aktığını gördüm. Dayanılmaz bir acıyla dizimi tutuyorum. Farkında değilim, durmuşum. Nemli gözlü kız yanımda:

— Neyiniz var?

— Ekseriya böyle olur. Garip bir huy. Bazı insanların acılarına öyle girerim ki onlarla beraber ben de acı çekerim. Şimdi de dizim, çocuğunki gibi!

★

Öndekilere yaklaştık; bizi bekliyorlardı. Arkadaşım:

— Söz değil mi? diyordu. On beş dakika sonra buradasınız.

— Evet.

Gittiler.

Alçak bir duvarın üstüne oturduk. Bütün saadetimle sigaramı içiyorum. Son tramvaylar gitti. Durakta muttarit ayak seslerile bir kadın, müşteri beklemekte. Uzaklarda birisi ağlıyor. Kimbilir niçin?. Aldıran mı var?

Birisi, koşuyor. Bir ağacın gölgesinde karşılaşıyoruz.

— Ablam size yalan söyledi! diyor. Her zaman öyle yapar. Bugüne kadar ben de ona uyardım. Ne olur darılma. Adresini ver, seni ararım. Kızdın mı diyor. Eli çarpıntılı, kolumda. Yavaşça, sakin, sanki o kadar zamandanberi istenen ve özlenen bir şeymiş gibi.. öpüşüyoruz.

Dudakları titrek, yanakları solgun, gözleri buğulu.. gidiyor.

Dönerken, ona adresimi vermemiş olduğumu hatırlıyorum.

Günler geçti; unuttum. Ağırca bir hastalıkla hastahanedeydim. Dostlarımı bellediğim bir izin günü:

— Kızkardeşin gelmiş, dediler.

— Kızkardeşim mi? Yok ki!.

Kapıdan süzüldü; o. Bir hamlede her şeyi anlattı. O gece arkamızdan koşmuş, yetişememiş. Bir gün sokakta arkadaşımı görmüş, ondan öğrenmiş. Ve ilk fırsatta. Elinde birkaç portakal.

— Neden geldin; diyorum.

— Bugüne kadar hiç olmamıştı diyor. Garip bir huy. Bir insanın hayatına bilmeden girdim. Onunla beraber yaşıyorum. Sanki sokakta düşen o çocuksun. Bir yerin kanıyor. Benim de.

Ve bir tren penceresinden selâm verir gibi; öylesine hür ve temiz..

Topumsal Yapı araştırmaları

(Başı sahife 9 da)

zannedildiğinden çok daha sıkı olduğunu belirtmesidir,, Dünyanın her tarafında bu cins deneysel araştırmalar asla genel izahlara girmemiş yahut girememişlerdir. Fakat sosyolojinin inkişafı için bu "parça araştırmalar,,a devam etmekten de başka hiçbir çare yoktur. Bir "parça tetkik,, le bir sosyolojik problemin çözülebileceğini sanmak aşırı bir ümittir. B. S. Boran eserile sosyolojiyi müsbet ilim haline getirecek yolun üzerindedir. Bu çeşit araştırmaların artması en büyük temennimiz dir. Müspet sosyoloji bunlardan doğacaktır.

HASAN TANRIKUT

CORİOLANUS

(Baş tarafı sahife 3 de)

tebit bir kıral olan VIII nci Henri halk hareketlerine karşı Thomas More'u idam etmek suretile hatalı bir vaziyet almıştı. Binaenaleyh Shakespeare'in bu mevzuu niçin seçmiş olduğu kendiliğinden meydana çıkıyor. Aristokrasi halkla daimî münasebetler halindedir. Cemiyetin iktisad meseleleri ancak halkın yardımile başarılır. Burjuvazinin ve tabiî aristokrasinin halkla uyuşmamasından doğacak karışık vaziyetler daima burjuvazinin refahına engel olacak, kazancını eksiltecek uygunsuzluklara yol açabilir. Denizlerde mücadele eden halk, büyük tehlikelere göğüs gererek servet getiren halk, toprağı işliyen halk, tezgâhları kumaş dokuyan halk, ve nihayet vergi veren ve harpler yapan hep halktır. O halde aristokrasinin ve burjuvazinin kuvvet ve hâkimiyetini ayakta tutacak olan bir kıral Coriolanus'un düştüğü hatalara düşmemelidir. Halk adidir, aşağılıktır, pistir, dönektir, kararsızdır, yedi başlı ejderhadır, haindir ilh... Ama ne olursa olsun onu idare etmek, patrisyenlerin menfaatlerine işler bir âlet olarak kullanmasını bilmek lâzımdır, bu sınıf mücadelesinde "mülâyemet,, politikasından ayrılmamak lâzımdır.

Shakespeare'in böyle düşündüğünü nereden çıkarıyoruz? Shakespeare **Coriolanus** piyesinin mevzuunu Plutarque'ın eserinden almıştır. Plutarque'ta Coriolanus terbiyesiz, kaba, aşağılık bir adamdır. Shakespeare'de ise cesurdur, mağrurdur, fakat halkla uzlaşmak taktiğinden mahrumdur; o kadar ki, bu hususta, halkla anlaşacak yerde, düşmanile anlaşıp Roma üzerine yürümeğe kadar varır. **Plutarque'ta Coriolanus**

GÜN
Haftalık Kültür ve Aktüalite Dergisi

halkın reyini almak için yaralarını gösterir, Shakespeare göstertmez. Piyeste Per. IV, sah. II de Coriolanus'un annesi oğluna halkı kendine çekmek için tavsiye ettiği hileli yol Plutarque'ta yoktur. Bu hileli yolun ise İngiltere'nin bilhassa dış politikasında ne büyük bir rolü olduğunu biliyoruz. Plutarque'ta Coriolanus kötü bir generaldir, devlet adamı olmağa lâyık değildir. Oysa ki Shakespeare onun bu sınıf mücadelesinde tuttuğu yolun yanlışlığı üzerinde duruyor, ve bunu Menenius'un Coriolanus'a söylettiği şu sözlerle anlatıyor: "Hadi, hadi, çok sert davranıyorsunuz, hem de pek çok. Dönüp hatanızı tamir ediniz.,, Bütün bunlar gösteriyor ki, Shakespeare, Coriolanus'un düştüğü hataları hem gösteriyor, hem de tenkit ediyor. O bu misalle hem bir ibret dersi vermek, hem de büyük bir ihtimalle VIII nci Henri'nin hatasına imada bulunmak istiyor. Netekim Elizabet devrinden itibaren burjuvazi ile sıkı bir işbirliği yapmış olan İngiltere krallarının iktisadi politikalarında daima halk tabakalarını idare etmeğe çalışan ihtiyatlı ve mülâyim bir hareket tarzı görülüyor.

Shakespeare'in halk hakkındaki fikirlerine gelince, o bu hususta aristokrat Menenius gibi düşünüyor, Coriolanus kadar ileri gitmiyor. Bunu da şundan anlıyoruz: Shakespeare eserinde gerek halkı, gerekse halk mümessillerini kötü, kararsız, çocukça düşünceli gösteriyorsa da, Plutarque'ta bunlar biraz öyle gösterilmek istenmiştir (Plutarque'ın da bir aristokrat olduğunu unutmıyalım). Plutarque eserinde bilhassa aristokratların halka ettikleri haksızlıkları, sahip olmaları icap eden hakları gösterdiği halde, Shakespeare bunlara temas etmek şöyle dursun, halkın hak taleplerini makul olmayan bir hareket olarak görüyor, aristokrasiyi memleketin mutlak hakimi olarak kabul ediyor. Per. V, Sah. IV deki halkın bir tribünü, Coriolanus'un Roma üzerine yürümesine sebep olan sürgünden mesul tutarak sokaklarda sürüdükleri Plutarque'ta bulunmadığı gibi, halkın bugün Coriolanus'a rey verip, yarın geri almaları da yok tur.

Bütün bunlar gösteriyor ki, Shakespeare'in en muvaffak eserlerinden biri olan bu piyes, Romada cereyan etmiş bir sınıf mücadelesini, eserin yazıldığı zamana naklediyor. Eserin son perdesinde aristokratlara karşı **lord** tâbirinin çok yerde kullanılması, şahısların kıyafetleri ve zihniyetleri bu iddiayı destekliyor. Plutarque'ta olmayan ve olup ta değiştirilmiş noktalar sanatkârın aristokrasi lehinde, ve halk aleyhinde olduğunu, ve Shakespeare'in XVI ncı asır İngiliz cmiyetinde sınıf şuuruna kuvvetle sahip bir burjuva olduğunu, bütün bunlardan başka o asırda bu sınıf mücadelesinin bilfiil var olduğunu, ve sosyal bir varlık olarak sanatkârımızın bu sınıf mücadelesi karşısında kayıtsız kalamadığını gösteriyor.

Piyes İstanbul Şehir Tiyatrosunda oynandığı sıralarda birçok gazetelerde eserin bu tarafına hiç dokunan olmadı. Halide Edip Akşam gazetesindeki makalesinde, daha önce **İngiliz edebiyatı tarihi**'nde piyesin bir "insan panayırı,, olduğunu, her türlü ideolojiden uzak olduğunu ileri sürmüştür. **Coriolanus**'un tabı başına koyduğu mukaddemede ise Shakespeare'in bu eseri iki türlü tefsir edilmiştir diyor. Birincisi aristokratların tarafı tutulduğuna, ikincisi ise halk tarafının tutulduğuna göre. O bunlar üzerinde durmuyor, biraz daha maskeli, lâkin hakikatte aristokratları tutan bir üçüncü tefsirden bahsediyor. Onca doğru olan bu üçüncü tefsirdir. Bu tefsir şöyle bir mütearife ile başlar: Shakespeare karakterlerini şu veya bu tezi müdafaa ve ispat için seçmez, ilh... çünkü onun yarattığı karakterler tipler olmaktan çok fertlerdir. Bu sebeple bu fertler dar bir sınıf veya ideoloji çerçevesine giremezler. **Coriolanus** her devirde devam edecek idare eden ve idare edilenlerin çarpışan menfaat mücadelelerine dayanır. İdare edenler hür, vatanın şerefini müdafaa ederler; halka gelince, davaları daha ziyade iktisadîdir. Her biri ayrı fertlerdir, onları sınıf halinde ortaya çıkaran şey müşterek sefâlet ve açlıktır. Onların ne sınıf şuurları, ne siyasi kanaatleri vardır. Aristokratların onlara temsil hakkı vermeleri sözü ayağa düşürmemek, umumî bir kargaşalığın önünü almak içindir.

Halide Edibin **Coriolanus** piyesinin esas fikrini gözümüzden saklamak için tenakuzlarla dolu sözleri cemiyetin, cemiyet içindeki sınıflar arasında mevcut münasebetlerin iyi anlaşılmamış olmasından, sanatkârın sosyal vaziyetini iyi kavramamaktan, hattâ sanat hakkında aydın fikirlere sahip olmamaktan doğuyor. Yukarda yaptığımız tahlil Halide Edibin piyes hakkında ileri sürdüğü bu karmakarışık fikirlerin ne derece yanlış olduğunu kâfi derecede ispat ediyor. Umumiyetle kendini cemiyetin hâkimi farzeden burjuvazinin, kendi dâvalarına hizmet eden mücadeleci eserlerin bu mücadeleci vasıflarını, yani fikir cephesini bir tarafa bırakarak, yalnız sanat tarafile meşgul olmağa, bu suretle ruhu alınmış cesedi herkesin önüne model ittihaz edilecek sanat eseri olarak koymağa, sanat eserinde içtimaî muhiti silmeğe çalışarak kitleleri realiteden uzaklaştırmakta menfaati vardır. Halide Edip te bunu yapmağa çalışıyor. Beyhude uğramış. Çünkü Shakespeare'e ihanet etmiş oluyor.

Doçent Vahit Turhan tarafından yazılmış olup, gerçekte Halide Edibin yukarda hülâsa ettiğimiz tenakuzlarla dolu fikirlerini isbata çalışarak "Shakespeare'in siyasî akideleri,, ve "karakter tahlili hakkında,, mevzuları üzerinde durmağa lüzum görmüyoruz. Muhakkak olan bir şey varsa, o da **Coriolanus** mevzuunun ehliyetli bir kimse tarafından ilmî bir şekilde işlenmenin mutlaka lüzumlu olduğudur.

ŞERİF HULUSİ

Müessisi:
Esat Adil Müstecaplıoğlu
İmtiyaz sahibi ve neşriyat müdürü:
Hasan Tanrıkut
Muhabere adresi: P. K. 519 İstanbul
Abone: Seneliği 800, Altı aylığı 400, üç aylığı 200 Krş.
Berksoy Basımevi

Realiteden geçen ideal

(Baş tarafı sahife 1 de)

mesini, millet ve yurt menfaatlerile geniş halk kitleleri menfaatlerinin aynı olduğunu isbat etmekte aslâ zorluk çekmemesini, inkılâpçı samimiyet ve dürüstlüğü üzerinde en küçük bir tereddüt uyandırmamasını ve bu samimiyet ve dürüstlüğünü aksiyonun içindeki fedakârlıkları ve gayretlerile isbat etmesini bilmek demektir.

İşte bizim gerçek demokratlık, gerçek marksistlik, gerçek inkılâpçılıktan anladığımız mâna budur.

Bu sebepledir ki bizim idealimiz realiteden geçer. Bizim inkılâpçılığımız, içinde yaşadığımız millî ve içtimaî hayat şartlarına göre ayarlanmıştır. Biz, emekçi sınıfın tam bir vahdet içinde birleşmesini istiyoruz. Dâvasını şuurla yürütmesini, ona rehberlik edecek olan kadroların da emekçi sınıfla küçük ve orta sınıflar arasında işbirliği meydana getirmeyi temin edebilecek bir şuur ve bilgi seviyesine ulaşmış olmasını istiyoruz. Şunu, her inkılâpçının kat'î olarak bilmesi lâzımdır ki, eğer işçi sınıfı sosyal mücadelesinde, köylü ve istismar olunan halk kitleleri tarafından desteklenmezse, gerçek demokrasiye erişilemez. Ve halk iktidara geçemez. Bu ana prensibin dışında kalanlar, dışında çalışanlar, halk kitleleri arasındaki menfaat ve ideoloji bağlarını sağlamlaştıracakları yerde, çürütmüş kopartmış olurlar. Biz, kelime ve formül papağanları değil, aksiyon kahramanları, halkları birleştirici, namuslu, gayretli, bilgili, şuurlu ve fedakâr millet inkılâpçıları yetiştirmek istiyoruz. Biz, kültür, refah her şey ve her şey halk içindir. prensibine bağlı kadrolara muhtacız.

Biz, yurdunu, milletini lâfla değil, icabında onlar uğruna hayatını harcamakta bir lâhza tereddüde düşmiyecek ve bu fedakârlığı için de bir zerre karşılık beklemiyecek vatan çocukları yetiştirmek istiyoruz. İşte bizim inkılâpçı dâvamızın ana hatları bunlardır.